

ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಲೋಕನ

ಡಾ.ಜಯಮ್ಮ ಜಿ

ಡಾ.ಜಯಮ್ಮ ಜಿ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಇತಿಹಾಸ
ವಿಭಾಗ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ
ಕಾಲೇಜು(ಸ್ವಾಯತ್ತ)
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ-577501

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಗುಪ್ಪ ತಾಲೋಕಿನ ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಬಳ್ಳಾರಿಯಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ 43 ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ.ಕ್ರಿ.ಶ.1963-64ರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಉತ್ಖನನದಿಂದ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಉಪಯುಕ್ತ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿಯಿತು. ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಗೆ ಪಪೆಕಲ್ಲು ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದಿತ್ತೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ.1021ರ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿರಾಜನು ಇಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರಿ.ಶ.1565ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಪತನಾನಂತರ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಜಾಪುರ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದು, ಅಮರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅದು “ದಕ್ಷಿಣದ ಕೋಟೆ” ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಒಂದು ಕೈಬರಹದ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಿ.ಶ.1725ರಲ್ಲಿ ಬಾಳುದ ಹನುಮಪ್ಪನ ವಂಶಜರು ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯನ್ನು ಆದೋನಿಯ ಮುಸ್ಲಿಂ ಅರಸರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಳ್ವಿಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆದೋನಿಯ ನವಬತ್ ಆಲ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಮಲ್‌ದಾರನಾದ. ಕ್ರಿ.ಶ.1359ರಲ್ಲಿ ಅದೋನಿಯನ್ನು ಬಸಲತ್‌ಜಂಗ್ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಈತ ಹಸನುಲ್ಲಾಖಾನ್ ಎಂಬುವನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಅಮಲ್‌ದಾರನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಹತ್ತು ವರುಷಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.176ರಲ್ಲಿ ಬಸಲತ್‌ಜಂಗ್ ಇದನ್ನು ಫೀರ್‌ಬಾಜಿ ಮೊಹಿದ್ದೀನ್ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಜಹಗೀರಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ. ಕ್ರಿ.ಶ.1775ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಕುರುಗೋಡು ಹೈದರಾಲಿ ವಶವಾದಾಗ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯನ್ನೂ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೋಟೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು,ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವುದೇ ಈ ಲೇಖನ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ನೆಲೆ:

ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನೂತನ ಹಾಗೂ ತಾಮ್ರಶಿಲಾಯುಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೆಲೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನೂತನ ಶಿಲಾಯುಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಲ್ಲನ ಕೊಡಲಗಳು, ಚಕಮಕಿ ಕಲ್ಲನ ಆಯುಧಗಳು, ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣಗಳು, ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಯ ಮಣಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಹೊಳಪಿನ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಮೃತ್ತಾತ್ರೆಗಳು, ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದ ಚಿತ್ರಿತ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಬೂದು ವರ್ಣದ ಮಡಿಕೆಗಳು, ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಮಡಿಕೆಗಳು, ಕಂಚು ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ಅವಶೇಷಗಳು, ಬ್ಲೇಡುಗಳು ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ಕೊಡಲ ಹಾಗೂ ಮಚ್ಚುಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಜ್ಜೆ ನೆಲ್ಲು ಉರಳಕಾಳು ನವಣಿ ಜಿಂಕೆಯ ಕೋಡು ಎಲಬುಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಅವಶೇಷಗಳಾದ ಆಕಳು, ಕುರಿ, ಜಿಂಕೆ, ಅಳಲು ಮತ್ತು ಇಲಗಳ ಮೂಳೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರು ವೃತ್ತಾಕಾರ ವಿನ್ಯಾಸದ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಗುಡಿಸಲಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಬದರಿನಲ್ಲಿ ಹಣೆದ ತಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಗೋಡೆಗಳ ರೀತಿ ಬಳಸಿರುವರು ತಡಿಕೆಗಳ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಿಗೆ ಕಲಸಮಣ್ಣನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಗುಡಿಸಲಿನ ಮಧ್ಯೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೊಂಬನ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಡಲಾಗಿದೆ. ಗುಡಿಸಲಿನ ನೆಲವನ್ನು ಕಲ್ಲನ ಚೆಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶವವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಗುಂಡಿ ತೆಗೆದು ನೇರವಾಗಿ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಊಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಶವವನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಒಂದೆಡೆ ಊತು ಕೆಲದಿನಗಳ ನಂತರ ಅದರ ಅಸ್ಥಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮೃತ್ತಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಊಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶವಕುಣಿಗಳು ಜನವಾಸ್ತವ್ಯ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸಿವೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಧಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನೆಲೆ ಇದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಶವಕುಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ ಪುನರ್ ಜನ್ಮದಲ್ಲ ನಂಜಕೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಈ ರೀತಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದ ವರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳು ಸಹ ಕಾಣಿಸಿವೆ. ಅವು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗೂಳ ಮುಂತಾದ ಚಿತ್ರಗಳಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನೂತನ -ತಾಮ್ರ ಶಿಲಾಯುಗ ಕಾಲದ ನೆಲೆ ಹಾಗೂ ಆ ಕಾಲದ ಜನವಸತಿ ನಿವೇಶನ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಆಯುಧಗಳು, ಆಭರಣಗಳು, ಮಡಿಕೆ-ಕುಡಿಕೆಗಳು ಮೃತ್ತಾತ್ರೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ.

ಶಾಸನಗಳು:

ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸ ರಚಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಇವು ಸತ್ಯ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ನೋಡೋಣ.

ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ಶಾಸನಗಳು ಕಾಣಿಸಿವೆ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ.1017ರ ಶಾಸನ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಎರಡನೇ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದೆ. ಈತನ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬವಾಡಿ - 32000, ಕಂಬಳಗೆ-1000, ಕೊಗಳ-500, ಬಲ್ಲಕುಂದೆ-300, ಕುದಿಯಪರವಿ-70, ಕರಿವಿಡಿ-30ನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೈಲಾರ ದೇವರಿಗೆ ಬಲ್ಲಕುಂದೆ-300 ರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಿರಿಯಗೂರನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ವಿಷಯದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ 1020ರ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನ ಬ್ರಹ್ಮಾಧಿರಾಜನು ಪಾಪೆಕಲ್ಲನ್ನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿಯ ಊರ ಒಡೆಯರಿಗೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಮೇಲಿನ ಕೆಲವು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪಾಪೆಯಕಲ್ಲು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನ ಬಿಜ್ಜಳನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಿಂದ ಕುಲದ ರಾಜಮಲ್ಲನು ಬಲ್ಲಕುಂದೆನಾಡಿನ ಕುರುಗೋಡಿನಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಾಜಮಲ್ಲನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಕೇತಯಸಾಹಣಿಯು 'ಸಿದ್ಧನಾಥ'ನರಸಿಂಹ' ಮತ್ತು 'ವಿನಾಯಕರಿಗೆ' ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಈ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪೂಜೆ- ಪುನಸ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೇತಯ ಸಾಹಣಿಯು ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಪತನಾನಂತರ ಕುರುಗೋಡಿನ ಸಿಂಧರು ಕಳಚೂರೈರ ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.1511ರ ಅಮರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನ(ಈಗ ಬಾಲಕಿಯರ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಆವರಣದಲ್ಲಿದೆ) ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯನ್ನು ಹೆಕಲುಕೋಟಿ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಧರ್ಮವಾಗಲೆಂದು ಹೆಕಲುಕೋಟಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸುಂಕವನ್ನು ಮನ್ನ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1536ರ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಗುಡ್ಡದ ತೇರಿನ ಮನೆಯ ಎದುರಿಗಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಅಚ್ಯುತರಾಯನಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಲೆಂದು ಪಯಜರೈಯನು ಹರವಿನ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಾನವನ್ನು ಪುನರ್ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.1701ರ ಮಲ್ಲಯ್ಯನಗುಡಿಯ ಶಾಸನ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಭೀಮಸಿಂಗ ಹಡೆ ಕಲ್ಲದ್ದಾರ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು 'ಹರವಿನ ಅಂಗಪ್ಪ' ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಹಂಡೆ

ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಕಾಲದ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.1759ರ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನ ತ್ರುಟಗೊಂಡಿದ್ದು, 'ಹಸನುಲ್ಲಾ ಖಾನನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗುಡ್ಡದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದ ಮುಂದೆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ವಿಗ್ರಹದ ಬಳಿ ಇರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲ ಮಲ್ಲಯ್ಯನನ್ನು ಏಳುಕೋಟಿಯ ಪದದರನ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಮೊಸಗಿಯ ಸಬುಜನಯನು ಏಳುಕೋಟಿಯೊಡೆಯನಿಗೆ ಮೂರು ಹೊನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿವಿಧ ಅರಸುಮನೆತನಗಳ, ಸಾಮಂತರ ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ, ದಾನ-ಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಗಳಿವೆ.ಇವು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ.

ದೇವಾಲಯಗಳು:

1.ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ:

ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ತೆಕ್ಕಲಕೋಟಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಈಶ್ವರ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯ ದೇವಾಲಯವೂ ಇಲ್ಲವೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯ ಗರ್ಭಗೃಹ,ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥ ಸಭಾಮಂಟಪ ಹಾಗು ಮಹಾಮಂಟಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರಾಂಗಣವಿದ್ದು ಪ್ರಾಂಗಣಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಗೋಪುರ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲ ಶಿವನ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದು ಸ್ಥಳಿಯರು ಉದ್ಭವಲಿಂಗ, ಉಳಮಟ್ಟದಲಿಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲ ಎರಡು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿದ್ದು, ಅಲ್ಲ ಪಾರ್ವತಿ ಹಾಗು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಹಾಮಂಟಪದ ಸ್ಥಂಭಗಳು ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಾಗಿದ್ದು ಸ್ಥಂಭಗಳಲ್ಲ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ಕಾಳಿಂಗಮರ್ಧನ, ಉಗ್ರನರಸಿಂಹ, ಲಕ್ಷ್ಮಿನರಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ವೈಷ್ಣವ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಮಹಿಷಮರ್ಧಿನಿ, ಬೇಡರಕಣ್ಣಪ್ಪ, ಕಾಮಧೇನು, ವೀರಭದ್ರ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ , ಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಮೇಲಿನ ವಿತಾನದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲ ಅಲಂಕೃತ ನೃತ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ಇರುವರು. ಈ ಮಹಾಮಂಟಪದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಶಿವ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇದು ಗರ್ಭಗೃಹ ಸಭಾಮಂಟಪ ಮಹಾಮಂಟಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಸಭಾಮಂಟಪದಲ್ಲ ಕುಳಿತ ನಂದಿ ಇದೆ. ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಆದಿಲಿಂಗನ ಗುಡಿ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲ ಶಿವಲಿಂಗ ಹಾಗು ನಂದಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಚಿಡಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ ಅವು ಶಿವಲಿಂಗ ನಂದಿ ವಿರಗಲ್ಲು ಇತ್ಯಾದಿ. ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶಿವದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ದೀಪ ಸ್ಥಂಭಗಳಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಭಾ ಭವನವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ನ್ಯಾಯಪೀಠವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಕುಳಿತು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 10ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕ್ರಿ.ಶ.1017ರ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಂತೆ ಇದು ಮೈಲಾರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಈ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ.1539, ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.1701ರ ಶಾಸನಗಳು ಈ ಮೈಲಾರ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಗಮನಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಕಲಾವಾಸ್ತು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ದೇವಾಲಯ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದ ಬಳಿ ವರವಿನ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಹೊಂಡವಿದೆ.

2.ಅಮರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ:

ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಈ ದೇವಾಲಯವಿದೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ದೇವಾಲಯ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ ಹಾಗೂ ನವರಂಗಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವಲಿಂಗ ಈಗ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದು ಪಾಣಬಟ್ಟಲು ಮಾತ್ರ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಮಹೇಶ್ವರ ತನ್ನ ಸತಿ ಉಮಾಕನ್ನು ತನ್ನ ಎಡ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು . ತನ್ನ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲ ಡಮರು ಹಿಡಿದಿರುವನು ಬಲ ಕೆಳಗಿನ ಕೈ ಅಭಯ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಉಮೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿರುವನು. ನವರಂಗದ ಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಗಳಿವೆ. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ದ್ವಾರವೇ ಮುಖ್ಯದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ನಂದಿಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ವಿತಾನದಲ್ಲಿ ಅರಳದ ಪದ್ಮದ ಅಲಂಕಾರವಿದೆ. ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಂಭಗಳು ಪೀಠ ದಿಂಡು ಚತುರ್ಮುಖ ಬಹುಮುಖಗಳಿವೆ . ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಭೈರವ ಹಾಗೂ ಗಣೇಶನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವಾಲಯದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ.12-13ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗಿದ್ದು ನಂತರ ಹೊರ ತೆಗೆದಿರುವುದರಿಂದ ನೆಲ ಅಮರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ನಂತರದ ಕಾಲದ ವಿರನಾಯಕ ಬಾವಿ ಇದೆ.

3.ಚನ್ನಕೇಶವ ದೇವಾಲಯ:

ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವಾಲಯ ಹಳೇ ಕಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ದೇವಾಲಯ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ ಹೊಂದಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ವಿಷ್ಣುಶಿಲ್ಪ ಇದೆ. ವಿಷ್ಣು ತನ್ನಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ ಮತ್ತು ಗದೆ ಹಿಡಿದಿರುವನು. ಶಿಲ್ಪದ ಎರಡೂ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಮರಧಾರಿಯರು ಇರುವರು. ಶಿಲ್ಪದ ಸುತ್ತಲೂ ದ್ವಾದಶ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಳವಿದೆ. ನವರಂಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಂಭಗಳಿವೆ ಸ್ಥಂಭಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾಳಿಂಗಮರ್ಧನ, ಕೃಷ್ಣ, ಕೊಂಡರಾಮ, ವಾಮನ, ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ, ಉಗ್ರನರಸಿಂಹ, ಮುರಳಿಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಪುರುಷಮೃಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿರುವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ದೇವಾಲಯ ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ವಾಸ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದರ ಕಾಲಮಾನ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 12ನೇ ಶತಮಾನ ಎನ್ನಬಹುದು.

4.ಉದಯ ದೇವರ ಗುಡಿ:

ಬಳ್ಳಾರಿ ರಸ್ತೆಯ ಕುರುಬರ ಬಾಳಾಪೂರ ಮೂಕಪ್ಪ ಅವರ ಹೊಲದಲ್ಲಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಜೈನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಲಲಾಟಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗಜಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಜಿನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಕುಂಬದ ಅಲಂಕರಣೆ ಇದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿ ಸಿಂಹಪೀಠದ ಮೇಲೆ ತೀರ್ಥಂಕರನ ಶಿಲ್ಪ ಇದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯ ಮೂಲತಃ ಜೈನ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು ನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿ 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಶೈವ ಧರ್ಮದ ದೇವಾಲಯಗಳಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಇದು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆದ ಪರಿವರ್ತನೆಯೋ ಅಥವಾ ಒತ್ತಾಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಯೋ ತಿಳಿಯದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ, ಅಮರೇಶ್ವರ, ಚನ್ನಕೇಶವ, ಉದಯದೇವ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳು ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 10ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ 17ನೇ ಶತಮಾನದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಸ್ಥಾರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು:

1.ಹುಲಬೇಟೆ ವೀರಗಲ್ಲು-1:

ಪ್ರಸ್ತುತ ವೀರಗಲ್ಲು ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿದೆ ಮೊದಲನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವೀರ ಹುಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.ಅವನು ತನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಸೀಳುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ.ಹುಲಿಯ

ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲ ವಿರನ ನಾಯಿಯು ಹಿಲಯ ಬೆನ್ನಟ್ಟದೆ ಹುಲಯ ಕೆಳಗೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ವಿರನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲರುವ ಈಟಿಯಿಂದ ಸಿಂಹದ ಬಾಯಿಗೆ ತಿವಿಯುತ್ತಿರುವನು ವಿರನಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಿರ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲ ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿರುವನು. ಕುದುರೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲ ಸಾಕು ನಾಯಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಚಿತ್ರಣ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಬ್ಬರು ವಿರರು ಹುಲಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲ ವಿರರ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಸಾಕುನಾಯಿಗಳು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಲಾಗಿದೆ ಕಾಲಮಾನ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ. 12-13 ನೇ ಶತಮಾನ.

2.ಹುಲಬೇಟೆ ವಿರಗಲ್ಲು-2:

ಲಕ್ಷಣಕಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಈ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲ ವಿರ ಕಟವಸ್ತ್ರಧರಿಸಿ ಹುಲಯೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಇಲ್ಲ ವಿರ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲರುವ ಉದ್ದನೆಯ ಈಟಿಯನ್ನು ನೆಗೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಿಂಹದ ಬಾಯಿಗೆ ತುರುಕಿರುವನು. ಸಿಂಹದ ಕಾಲನ್ನು ನಾಯಿಯೊಂದು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಇದು ವಿರನ ಸಾಕುನಾಯಿ ಆಗಿರಬಹುದು ವಿರನ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲ ಸತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲ ವಿರ ಹುಲಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಅವನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಸಹಗಮನವಾಗಿರುವ ದೃಷ್ಟಿ ಇದಾಗಿದೆ. ಅವರುಗಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಈ ಸ್ಮಾರಕ ನೆಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಈ ವಿರನನ್ನು ಸ್ಥಳಿಯರು ಲಕ್ಷಣನಾಯಕ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಲಕ್ಷಣಕಟ್ಟೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದು. ಶಿಲ್ಪದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲ ಶಾಸನವಿದ್ದು ತೃಟತಗೊಂಡಿದೆ. ಶಿಲ್ಪದ ರಚನೆ ವಿನ್ಯಾಸ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದರ ಕಾಲಮಾನ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 16- 17ನೇ ಶತಮಾನ. ಮೇಲನ ಎರಡು ಹುಲಬೇಟೆ ವಿರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲ ಒಂದರಲ್ಲ ಇಬ್ಬರು ವಿರರನ್ನು ತೊರಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ವಿರನನ್ನು ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವರು ಹುಲಬೇಟೆಗಾಗಿ ಹೋಗಿಯೊ ಅಥವಾ ಹುಲ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿದಾಗಲೂ ಅವುಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಕಾದಾಟದಲ್ಲ ಮಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಲ್ಲ ಅವರ ಸಾಕುನಾಯಿಗಳು ಸಹ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೇ ವಿರಗಲ್ಲನ ಕಾಲ ಸು.ಕ್ರಿ.ಶ 12-13ನೇ ಶತಮಾನ ಎರಡನೇ ವಿರಗಲ್ಲನ ಕಾಲಮಾನ ಸು ಕ್ರಿ.ಶ 16-17ನೇ ಶತಮಾನ ಅಂದರೆ ಸು.12ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 16-17 ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಹುಲಬೇಟೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

3.ಆತ್ಮಬಲದಾನದ ವಿರಗಲ್ಲು:

ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲ ಆತ್ಮಬಲದಾನದ ವಿರಗಲ್ಲುಗಳಿವೆ. ಅದರಲ್ಲ ಒಂದು ಬಲದಾನದ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲನ ಖಡ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಎಡಗೈಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಆತ್ಮ ಬಲದಾನ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿನ ಖಡ್ಗದಿಂದ ತನ್ನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮುಂಡದಿಂದ ಬೇರ್ಪಡೆಯಾದ ತನ್ನ ರುಂಡವನ್ನು ತನ್ನ ಎಡಗೈಲ ಹಿಡಿದಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿಯ ಆತ್ಮಬಲದಾನದ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲ ಒಂದು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯ ಮಾಹಾಸತಿ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯು ಎಡಗೈಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ , ಬಲಗೈಲ ಖಡ್ಗ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಶಿರದತ್ತ ಹಿಡಿದಿರುವಳು ಖಡ್ಗದ ತುದಿಯು ಮೇಲೆತ್ತಿದ ಎಡ ಮೊಣಕೈ ಕೆಳಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಆತ್ಮಬಲ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಅಪರೂಪ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಲ್ಪ ಮಹತ್ವದ್ದೆ ಸರಿ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲ ಮೂರು ಆತ್ಮಬಲದಾನದ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಇವು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವತೆತ್ತ ಸಂಕೇತ ಆಗಿರಬಹುದು. ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲ ವೀರಮಹೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಉಗ್ರ ಪಂಥದ ಶಿವಭಕ್ತರು ಮಲ್ಲಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರುಂಡಗಲನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಎಂ.ಎಂ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಅವರು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವರು. ಮಲ್ಲಕಾರ್ಜುನ ಮೈಲಾರ ಪರಂಪರೆಯ ಪೂರ್ವ ದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಡಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಈ ವರವಿನ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲ ಮೈಲಾರ ಪಂಥ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಆತ್ಮಬಲ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಉಗ್ರಪಂಥದ ಶಿವಭಕ್ತರದ್ದು ಆಗಿರಬಹುದು.

4.ವೀರನಾಗಮ್ಮನ ಮಾಸ್ತಿಶಿಲ್ಪ:

ಓಬಳೇಶ್ವರ ಗುಡ್ಡದ ಹತ್ತಿರ ಈ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇದನ್ನು ವೀರನಾಗಮ್ಮನ ಶಿಲ್ಪವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲ ವೀರನನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈತನು ಬಲಗೈಲ ಖಡ್ಗ ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನು. ಎಡಗೈಲ ಗುರಾಣಿ ಇದೆ. ಈತನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲ ಈತನ ಸತಿ ಇರುವಳು ಇವಳು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಳು ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಇವಳನ್ನು ವೀರನಾಗಮ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಇವಳು ಇಲ್ಲ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ವೀರನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕನಾಯಕ ಎಂಬುವರ ಸಹೋದರಿ, ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ವೀರನಾಗಮ್ಮ ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹುಲಬೇಟೆ, ಆತ್ಮಬಲ ಹಾಗೂ ಮಾಸ್ತಿಶಿಲ್ಪಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲ ಕಾಣಿಸಿವೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆಯಲ್ಲ ಪ್ರಾಗೈತಿಹಾಸ ಕಾಲದಿಂದ ವಿಜಯನಗರೋತ್ತರ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಜನವಸತಿ ನಿವೇಶನಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾಲ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಚ್ಯವಶೇಷಗಳು ಕಾಣಿಸಿದ್ದು, ಅವು ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ.

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು: ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಸ್ವರ್ಣಾ ನನ್ನಕ್ಕೆ ಕಂಪಳಮ್ಮ.ಪಿ. ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯ್ತು ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ, ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಪ್ಪ ಹಾಗೂ ರವಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ದೇವರಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ(ಸಂ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ-1, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ , ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. 1998.
2. ನಾಗರಾಜರಾವ್.ಎಂ.ಎಸ್, ತೆಕ್ಕಲಕೋಟೆ, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು,
3. ಷೇಕ್ ಆಲಿ. ಬಿ.(ಸಂ),ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ-1, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ , ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. 1998.
4. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ವರದಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.